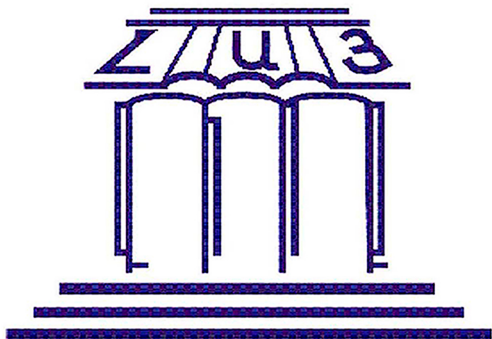

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

719

ԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՆԱՐ ԹԻԻ 4

No. 4

STICE OF IMMORTALITY

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ
ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԵՑ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆ ԿԼԵՏԸՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԵՆԱՆ

1921

201

4-54

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԹԻՒ 4

No. 4

THE PRACTICE OF IMMORTALITY

201

4-54

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ
ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԵՑ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԿԼԵՏԸՆ

Հրատարակութիւն Ամերիկեան Պրես Հիկերութեան

2001

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

1921

2010

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ ԱՌԹԻԻ

Դարիին շինող Ձեռքը, որ Նախախնամութեան ամենագոր Ձեռքն իսկ է, անսկզբ-նական դարերէ ի վեր գործած է եւ պիտի գործէ յաւիտեան: Հակառակ աշխարհս ու ազգերը յեղաշրջող, վերիվայրող փոփոխութիւններու՝ նոյն այս շինող Ձեռքը, երբեմն երեւութապէս դանդաղ, երբեմն անհասկնալիօրէն բարդ, բայց տեսականապէս կ'իրագործէ Անհուն Միտքին Մեծ Ծրագիրը:

Վերջացող համաշխարհային անաւոր պատերազմը, որմէ անցաւ աշխարհս՝ իբրեւ կրակէ, իր սահմուկեցուցիչ ու անբացատրելի յեղաշրջումներուն մէջն իսկ, կը հաւասանք քէ, մասն էր այն Մեծ Ծրագիրին: Այս մեծ աղէտին պատճառաւ աշխարհիս մեջ յառաջ եկան մեծ աւերներ, զորոնց վերաշինելու համար գերազույն նիւթեր քափելու տրջան մըն է որ կը բացուի մեր առջեւ: Մեծ է նիւթական ու տնտեսական կորուստն ու աւերը. բայց մարդիկ սկսած են անմիջապէս խառնիլ անոնց վե-

39206-67

52518-Ա.Է.

բաշխուրդեան ու դարմանումին համար: Բայց մեծագոյն կորուստը, զոր աշխարհ ըրաւ այս մեծ աղէթին առթիւ, ոչ նիւթականն էր, ոչ ալ ճնշեալեանը: Բարոյական ու հոգեւոր աշխարհի կորուսներն ու աւերները ինքնուրոյն անշափելի ու մեծապէս աւաղելի են: Շատ հոգիներ մահացան, շատ նկարագիրներ փայտաւեցան, շատ բարոյականներ խաթարեցան, շատ հաւատքներ խախտեցան ու Բարիին շինող Ձեռքին սխալելի շատ մը ձեռակերներ փնայան առ յաւիտէս:

Բայց հիմա ժամ է գործելու ամեն անոնց, որոնք Յաւիտեանական Միակ Բարիին, ամենաբարին Աստուծոյ, բարձրացնող զօրութեամբ գօտեղնդուած՝ պիտի սկսին վերաշինութեան սուրբ գործին՝ հոգիներու աշխարհին մէջ: Վերջին դժբախտ փորձառութեամբ ա՛յլ աւելի գիտակցեցանք թէ շատ դիւրին է փանդելը, նոյն ասեմ արդէն գիտէինք թէ շատ ու շատ դժուար էր շինելն ու մանաւանդ վերաշինելը: Բայց այդ պատճառ մը չէ որ չվերսկսինք շինութեան նուիրական գործին, որուն կամաւոր ու համոզուած գործիչները ըլլալ բարձր առանձնաւոր հումն է իւրաքանչիւր Քրիստոնեայի:

Հետեւաբար, մենք եւս, հոգեւին գիտակից այդ սուրբ գործին կենսական կարեւորութեան ու անյեշաձգելի պահանջին՝ բարոյական եւ հոգեւոր վերաշինութեան սատարած ըլլալու միակ բաղձանքով կը հրահարակենք ներկայ *Վերաշինութեան Մատենաշարը*, որ՝ կը յուսանք թէ՝ Աստուծոյ Սբ. Հոգիին շնորհովը անկործանելի վերաշինութիւն յառաջ պիտի բերէ ընթերցողներու հոգիներուն մէջ:

ՎԱՍՆ ԶԻ ԳԻՏԵՄ ԹԷ ՈՐՈՒ ԵՄ

ՀԱՒԱՏԱՅԵՐ, ԵՒ ՀԱՄՈՉՈՒԱԾ

ԵՄ ՈՐ ԻՄ ԻՐԵՆ ԱՒԱՆԴԱԾ

ԲԱՆՍ ԿՐՆԱՅ ՊԱՀԵԼ ՄԻՆՉԵՒ

ԱՅՆ ՕՐԸ: Բ ՏԻՄ. Ա. 12

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ

«Վասն զի գիտեմ թե որո՛ւ եմ հաւատացեր, եւ համոզուած եմ որ իմ իրեն աւանդած բանս կրնայ պահել մինչեւ այն օրը» (Բ Տիմ. Ա. 12)

«ԱՅՆ օրը» ապառնի մեծ օրն է, համարատուութեան օրը, երբ սիրտերու գաղտնիքները պիտի յայտնուին և ժամանակի պտուղները պիտի քաղուին։ Այսպիսի մեծ հաշուի մը կը նայի մեծ առաքեալը, և ի՛նչ ձեռով ալ երեւկայուի այն, իրողութիւնը թէ Ապառնին կը պահէ Ներկայի արտադրութիւնները և թէ մենք ընդհուպ անոնց առջև պիտի հանուինք՝ անտեսելի իրողութիւն մը չէ ընաւ, այլ լուրջ իրողութիւն մը։ Առաքեալը վստահութեամբ կ'սպասէ այդ համարատուութեան։ Իր բաներն ապահով են, վասն զի յանձնուած են այնպիսի Մէկուն որ «կրնայ պահել» զանոնք «մինչև այն օրը»։ Թէ ի՛նչ է այդ աւանդը՝ կը հասկըցուի յարակից համարներէն, թէ և երկդիմի կը թուի ասացուածը, զոր կարելի է կարդալ կա՛մ «իմ իրեն աւանդած բանս», կա՛մ «իմ ինծի աւանդած

բանը :» Իմաստը կրնայ ասոնց մին ըլլալ կամ թե-
րեւս երկուքը միանգամայն : Եթէ Պողոս կը խօսի
կեանքի վրայ բառին ընդարձակ իմաստով — այս-
ինքն իր անձին կամ անձնականութեան վրայ—
այդ է աւանդ մը Արարչին կողմէ իրեն տրուած ,
և աւանդ իր կողմէ Հօրը տրուած : Ձեր կեանքը
աւանդ է Աստուծոյ ձեզի տրուած , որպէս զի պա-
հէք , և եթէ ուղիղ յարաբերութեան մէջ էք Անոր
հետ , գանձ է ձեր կողմէ Աստուծոյ տրուած , որ-
պէս զի պահէ ձեզի համար : Ձերն է այն չնորհիւ
այն ազատութեան որով օժտուած էք , և իրն է
չնորհիւ այն հաւատքին որով անձնատուր եղած էք
Անոր :

«Մեր կամքը մերն է,
Ի՛նչպէս, չը գիտենք.
Մեր կամքը մերն է
Որ զայն փակդ բնենք:»

Խորհրդաւոր բան մը չէ այս . մարդկային սիրոյ
ամենախորին փորձառութիւնները մեզ կարող կ'ը-
նեն մեկնաբանել հոգեւոր այս յարաբերութիւնները :

Մեր բնաբանին մեծ յայտարարութիւնը սա է
թէ այդ գանձը Պողոսի համար ապահով է : Պողոս
գիտէ թէ իր կեանքը բոլոր իր բովանդակութեամբ
և կարելիութիւններով հոգածու Աւանդապահի մը
ձեռքն է : Խնդրի տակ չէ անոր շարունակումը ,
անոր ապահովութիւնը : Անձանօթ ապառնին սար-
սափներ չունի Պողոսի համար , ոչ ալ ստուերներ :
Պողոս ապահով պիտի ըլլայ յաւիտենական այն օրը :

Ես անձնապէս կը կազդուրուիմ խելով այն
գաւազանը զոր այս քաջարի պանդուխտն ինծի

կ'երկարէ , որպէս զի խորհուրդս անով անսասան
պահեմ , երբ ապագան կը դիտեմ : Վասն զի մեծ
անձանօթին ահագին ստուերը վերջիս ճամբուս
վրայ ինկաւ քանի մը անգամ և կախարդեց զիս ,
և ստիպուած եմ խորհիլ խնդիրներուն վրայ զորս
կը յուզէ այն : Երկու անձեր , որոնց թանկագին
բարեկամութիւնը կը վայելէի տարիներէ ի վեր ,
որոնց հետ կը խորհրդակցէի այնքան քաղցրօրէն և
որոնց ընկերակցութիւնն համակ ներշնչում ու սփո-
փանք էր ինծի , յանկարծ դէպ ի խաւարը չուեցին
յաջորդաբար առանց նշանի կամ ողորարութեան :
Ձէի գիտեր թէ իրենց տեղը չէին և իրենց դերը
չէին խաղար ըստ առաջնոյն : Առաջին լուրը զոր
կ'առնեմ՝ սա է թէ այլ ևս անոնք այս աշխարհի
մէջ չեն : Միտքս կու գան Օլտրիչի հետեւեալ տողերն
իր բարեկամին , էտուրրտ Րօլէնտ Սիլի , վրայ թէ-
պէտ նոյն չէ պարագան :

«Ձեռքս բռնած նամակն անոր
Կը կարդայի երբոր , յանկարծ
Կայծակի պէս բօքն անաւոր
Լսուեցաւ քե ան եր մեռած :

Տարօրինակ բան . ձայնն անոր
Կարծես լսուէր նոյն այդ եջէն —
Ազնիւ խօսքեր , բառեր աղուոր —
Սփոփ , խելի ծուրեւ անոնց մեջէն :

Ու զարմացայ . մեռնողն ի՛նչ եր .
Երբ կարծես հոս եր մարդն ինքնին ,
Համեստ միտքն իր կը նախանշէր ,
Նաեւ հանդարտ , վրեժի հողին :

Մահ, ժամանակ բնաւ չեն կրնար
 Յաղթել ասոնց. բայց ՏՐԽՈՒՐ Բան —
 Անոր խօսիլ ինձ չե հրնար,
 Ան կրնայ ինձ խօսիլ սակայն:»

Այդ է ցաւալին, անճառելի ցաւալին: Այս
 երկու բարեկամներս, մին գրագէտ, ուսումնա-
 կան, ուսուցիչ ու մատենագիր, միւսն առևտրա-
 կան և գործի քաջարի վարիչ, երկուքն ալ վե-
 հանձն, հաւատարիմ, բարձրագի և քաջասիրտ
 ասպետներ, երկուքն ալ համակ վառուած այն
 կեանքով որ կեանք է ճշմարտապէս, երկուքն ալ
 լաւագոյն ետիս ընկեր և բոլոր բնորոշագոյն ձեռ-
 նարկներուս սատարող, — և ոչ ևս կրնամ խօսիլ
 իրենց: Ի՞նչպէս կրնան անոնք լռել: Ո՛ւր են անոնք:
 Չեմ ըսեր թէ ես մենաւոր ու անմխիթար եմ,
 քանզի ամէն ինչ որ ամենաթանկագինն է՝ ինծի
 թողուած է: Այլ կ'ըսեմ թէ մարդուս կարելի չէ
 յաւիտենականութեան գոներուն փակուած տեսնել
 այնպիսիներու ետին որոնք իր կեանքին մէջ մեծ
 տեղ գրաւած են, ուռանց ստիպուելու խորհիլ թէ
 ի՞նչ կայ այդ սահմաններէն անդին:

Նոր հարց չէ այս օրէ է մարդու համար և նոր
 ըսելիք չկայ անոր վրայ: Կ'ուզեմ միայն՝ ձեզի
 հետ ըստնել իմ խորհուրդս, տենչս և յոյսս: Կը
 համարձակիմ ըսել թէ ձեր մէջ չկայ մէկը, որու
 համար խորին ու գեղեցիկ նշանակութիւն չունե-
 նայ այս հարցը: Մեր սիրելիներէն շատեր այդ վա-
 րագոյրին ետին են: Ի՞նչ բանաւոր յոյս ունինք թէ
 վերստին պիտի տեսնենք զանոնք:

Չեմ փնտռեր ես ապացոյց, ֆիզիքական թէ

տրամաբանական: Չեմ փնտռեր ինչ որ մարդիկ
 գիտական ապացոյց կը կոչեն: Այդպիսի ապացոյց-
 ներ չեն կրնար զիս համոզել, ո՛րքան ալ շատ ըլլան:
 Ձգայարաններէս ունէ միոյն խօսող ապացոյց մը
 երբեք չգոհացներ զիս: Բոլոր աղմուկները, հոտե-
 րը կամ տեսիլները որ կրնան արտադրուիլ ունէ կա-
 խարդութեամբ՝ չեն կարող բան մը ապացուցանել:
 Կատարելապէս վստահ եմ թէ զգայարաններ կըր-
 նան խաբուիլ և մոլորիլ: Այդ պատճառով ոչ մէկ
 հրաշք կրնայ հաւատքս զօրացնել: Պէտք է որ ու-
 նենամ հաւատքի աւելի ամուր հիմեր քան ինչ որ
 գերբնական ունէ երեւոյթ կարող է ինծի հայթայ-
 թել — բան մը որ հոգեւոր բնութեանս խօսի, բան
 մը որ մտքի բարոյական տեսութիւններս գոհացնէ:
 Ձգայարաններու միջոցով չէ որ ստոյգ տեղեկու-
 թիւն պիտի ստանանք հոգեւոր ճշմարտութիւննե-
 րու վրայ: Այս իսկ է ոգեհարցութեան անտեղու-
 թիւնը: Որպէս թէ կարելի ըլլար թիթեղեայ փո-
 ղերով ու լարաւոր նախնական նուագարաններով
 աղմկելով իմանալ թէ Հաւատք ու Մէր յաւիտե-
 նական իրականութիւններ են:

Արդարեւ կեանքի հիմնական այս մեծ իրողու-
 թիւններուն վրայ օրէ է հաստատուն հաւատարմ
 ստանալու միակ կերպն է գիտական կոչուած ապա-
 ցոյցով զանոնք հաստատել չլանալ, այլ պարզապէս
 զանոնք ընդունիլ և կեանքն անոնց վրայ հիմնել:

Հիմերը միշտ կ'ենթադրուին: Աշխարհիս վրայ
 չկայ շէնք մը, որ պարտաւորուած չըլլայ իր հիմն
 ընդունիլ: Ամէն շէնք երկրի վրայ կը հանգչի: Իր
 ամբողջութեան համար երկրի ամբողջութենէն կախում
 ունի: Ոչ մէկ շինող կրնայ իր շէնքին համար գրա-

նել կամ հնարել ոեւէ հիմ տարբեր անկէ զոր երկիրս կու տայ: Փորելու, ծակելու և պայթեցնելու ամէն գործողութենէ ետեւ պարտի վերջապէս երկրիս ապաւինիլ: Եթէ չկրնար ապաւինիլ, չկրնար շինել: Եթէ իր չէնքը կանգուն կը մնայ, վերջնական պատճառը սա է որ երկիրս այնպէս կը պահէ զայն:

Ինչպէս ճարտարապետութեան հիմերը կ'ենթադրուին, նոյնպէս գիտութեան հիմերը կ'ենթադրուին: Գիտութիւնը կ'սկսի ենթադրութեամբ, անապացուցանելի բանով մը, ինչ որ չըքսի կը կոչէ «հաւատքի մեծ գործ»: Գիտութիւնը չկրնար քայլ մը շարժիլ առանց ընդունելու ինչ որ կարելի չէ ապացուցանել — բնական օրէնքի միակերպութիւնը: Այդ է գիտութեան մեծ իրողութիւնը, հիմնապահ, կամարաբերձ, համայնակալ, ճարտարապետական, գիտական ճշմարտութիւնը: Սակայն անկարելի է ապացուցանել զայն: Գիտունը կ'ընդունի միայն, կը հաւատայ անոր և կը գործէ ու կը հետազօտէ՝ իբր թէ կատարեալ վստահութիւն ունենար անոր վրայ: Ենթադրելով է որ վստահ կ'ըլլայ: Եթէ չգործէր մինչև որ ապացուցանէր զայն, գիտութիւնը կը վերջանար:

Նմանապէս, ինչպէս ուրիշ ուսումներու մէջ տեսանք, Աստուծոյ մասին վստահ ըլլալու միակ կերպն է ընդունիլ անոր անդուներկայութիւնը մեր կեանքերուն մէջ և ըստ այնմ ապրիլ: Ասով ամէն մարդ վստահ կ'ըլլայ անոր մասին: Կրօնի հիմը, ինչպէս գիտութեան հիմը, հաւատք է: Երբեք անբանաւոր չէ կրօնի մէջ նախ զԱստուած ընդունիլ իբրեւ իրականութիւն, ինչպէս գիտութեան մէջ

անբանաւոր չէ նախ օրէնքի միակերպութիւնն ընդունիլ իբրեւ իրականութիւն: Երբեք հակափիլիսոփայական չէ ընդունիլ թէ Բանաւորութիւն, Բարութիւն և Սէր տիեզերական են, ինչպէս հակափիլիսոփայական չէ ընդունիլ թէ Կարգ Կանոն և Օրէնք տիեզերական են: Թէ՛ մին, թէ՛ միւսն հաւասարապէս անկարելի է ապացուցանել տրամաբանական կամ գիտական ոեւէ ապացոյցով: Սակայն ով որ ընդունի թէ Սէրն անհուն, ամենուրեք և ամենակարող է, թէ տիեզերքին կ'իշխէ և թէ ամէն զգայարանի ու հոգիի դուռը կ'սպասէ որպէս զի լոյս, ինդութիւն ու ազատութիւն ներս բերէ, ով որ իբր ճշմարտութիւն ընդունի զայս և իր կեանքն ասոր վրայ հիմնէ, կը գիտնայ փորձառաբար, ինչ որ աշխարհի բովանդակ տրամաբանութիւնը չէ կարող հերքել, թէ Աստուած կայ և թէ վարձահոռոյց կ'ըլլայ անոնց որ իրեն կը վստահին: Այս վստահութիւնը կ'անդորրացնէ անոր թէ՛ սիրտը, թէ՛ միտքը:

Ընդունիլ թէ բարի Աստուած մը կայ, որ ամէնուն վրայ և ամէնուն մէջ ու ամէնուս մէջ է, բանաւոր կ'ընէ կեանքը: Տակաւին շատ բան կայ զոր չենք կրնար բացատրել — ինչպէս շատ բան կայ զոր զեռ չենք կրնար հաշտեցնել բնական օրէնքի միակերպութեան հետ — սուկայն կ'զգանք թէ այսպիսի Աստուծով տիեզերք մը բանաւոր տիեզերք պիտի ըլլայ, թէ «խմաստ» պիտի տայ կեանքին, թէ պիտի կրնանք տոկալ ու գործել հոն յուսով ու երջանիկ, ո՛րքան ալ տառապանք ու կորուստ կրենք, թէ եթէ ամէն բանիւ բարիի գործակից կ'ըլլան, պիտի արժէ ապրիլ: Եւ չկայ

նեղ կամ հնարել ոեւէ հիմ տարբեր անկէ զոր երկիրս կու տայ: Փորելու, ծակելու և պայթեցնելու ամէն գործողութենէ ետեւ պարտի վերջապէս երկրիս ապաւինիլ: Եթէ չկրնար ապաւինիլ, չկրնար շինել: Եթէ իր չէնքը կանգուն կը մնայ, վերջնական պատճառը սա է որ երկիրս այնպէս կը պահէ զայն:

Ինչպէս ճարտարապետութեան հիմերը կ'ենթադրուին, նոյնպէս գիտութեան հիմերը կ'ենթադրուին: Գիտութիւնը կ'սկսի ենթադրութեամբ, անապացուցանելի բանով մը, ինչ որ չըքսի կը կոչէ «հաւատքի մեծ գործ»: Գիտութիւնը չկրնար քայլ մը շարժիլ առանց ընդունելու ինչ որ կարելի չէ ապացուցանել — բնական օրէնքի միակերպութիւնը: Այդ է գիտութեան մեծ իրողութիւնը, հիմնապահ, կամարաբերձ, համայնակալ, ճարտարապետական, գիտական ճշմարտութիւնը: Սակայն անկարելի է ապացուցանել զայն: Գիտունը կ'ընդունի միայն, կը հաւատայ անոր և կը գործէ ու կը հետազօտէ՝ իբր թէ կատարեալ վստահութիւն ունենար անոր վրայ: Ենթադրելով է որ վստահ կ'ըլլայ: Եթէ չգործէր մինչեւ որ ապացուցանէր զայն, գիտութիւնը կը վերջանար:

Նմանապէս, ինչպէս ուրիշ ուսումներու մէջ տեսանք, Աստուծոյ մասին վստահ ըլլալու միակ կերպն է ընդունիլ անոր անդուներկայութիւնը մեր կեանքերուն մէջ և ըստ այնմ ապրիլ: Ասով ամէն մարդ վստահ կ'ըլլայ անոր մասին: Կրօնի հիմը, ինչպէս գիտութեան հիմը, հաւատք է: Երբեք անբանաւոր չէ կրօնի մէջ նախ զԱստուած ընդունիլ իբրեւ իրականութիւն, ինչպէս գիտութեան մէջ

անբանաւոր չէ նախ օրէնքի միակերպութիւնն ընդունիլ իբրեւ իրականութիւն: Երբեք հակափիլիսոփայական չէ ընդունիլ թէ Բանաւորութիւն, Բարութիւն և Սէր տիեզերական են, ինչպէս հակափիլիսոփայական չէ ընդունիլ թէ Կարգ Կանոն և Օրէնք տիեզերական են: Թէ՛ մին, թէ՛ միւսն հաւասարապէս անկարելի է ապացուցանել տրամաբանական կամ գիտական ոեւէ ապացոյցով: Սակայն ով որ ընդունի թէ Սէրն անհուն, ամենուրեք և ամենակարող է, թէ տիեզերքին կ'իշխէ և թէ ամէն զգայարանի ու հոգիի դուռը կ'սպասէ որպէս զի լոյս, խնդութիւն ու ազատութիւն ներս բերէ, ով որ իբր ճշմարտութիւն ընդունի զայս և իր կեանքն ասոր վրայ հիմնէ, կը գիտնայ փորձառարար, ինչ որ աշխարհի բովանդակ տրամաբանութիւնը չէ կարող հերքել, թէ Աստուած կայ և թէ վարձահոռոց կ'ըլլայ անոնց որ իրեն կը վստահին: Այս վստահութիւնը կ'անդորրացնէ անոր թէ՛ սիրտը, թէ՛ միտքը:

Ընդունիլ թէ բարի Աստուած մը կայ, որ ամէնուն վրայ և ամէնուն մէջ ու ամէնուս մէջ է, բանաւոր կ'ընէ կեանքը: Տակաւին շատ բան կայ զոր չենք կրնար բացատրել — ինչպէս շատ բան կայ զոր զեռ չենք կրնար հաշտեցնել բնական օրէնքի միակերպութեան հետ — սակայն կ'զգանք թէ այսպիսի Աստուծով տիեզերք մը բանաւոր տիեզերք պիտի ըլլայ, թէ «խմաստ» պիտի տայ կեանքին, թէ պիտի կրնանք տոկալ ու գործել հոն յուսով ու երջանիկ, մօրբան ալ տառապանք ու կորուստ կրենք, թէ եթէ ամէն բանիւր բարիի գործակից կ'ըլլան, պիտի արժէ ապրիլ: Եւ չկայ

աշխարհի ուրիշ մեկնութիւն մը, դոր ուէ ողջամիտ անձ կարենայ ընդունիլ առանց իմացական չփոթութեան ու բարոյական անգամալուծութեան: Կեանքի ուէ ուրիշ տեսութիւն կը դարձնէ զայն կոյր պայքար մը, անյոյս ու չփոթիչ կնճիռ մը. ամէն ինչ կ'ըլլայ խաւար, անիմաստ ու անմբռնելի: Ամէն բանի վրայ գերիշխող, յաւիտեանս յաւիտենից գործող, մարդուն բարկութիւնն իր փառքին ծառայեցնող, առերևոյթ չարիքէն բարիք հանող բարի Աստուծոյ մը տեսութիւնը բանաւոր տեսութիւն է: Երբ կ'ընդունինք թէ այս այսպէս է, յստակ եւ զօրաւոր շարժառիթներ կ'ըլլան առաքելութեան համար: Կ'արժէ չարին դէմ կռուիլ մեր անձերուն ու մեր շրջակայ աշխարհին մէջ: Կ'արժէ վտանգ եւ նախատանք յանձն առնելով հետեւիլ մեր խղճին բարձրագոյն զրգուլմաներուն: Կ'արժէ արիանայ եւ միշտ յառաջ դիմել, վառն դի գիտենք թէ, թէ և մեռնինք պայքարին մէջ, յաղթանակը մերն է:

Եւ ոչ միայն միտքը, այլ և սիրտը, խաղաղութիւն ու վստահութիւն կ'ստանայ այս վսեմ հաւատքին հետեանքով: Կ'սկսինք ճանչնալ զայն որու հաւատացինք, զայն որ երբեք չլքաներ մեզ: Երբ կ'ընդունինք թէ ան մեզի հետ է, մեզի հետ կը գործէ, իր անհուն շնորհքը երբեք մեղմէ հեռու չէ և միշտ պատրաստ է օգնել որ արի, ճշմարիտ ու հաւատարիմ ըլլանք, թէ ի՛նչ ալ պատահի մեր ստացուածներուն ու շահերուն, իրական մարդը կամ կ'ինքն ապահով են անոր ձեռքին մէջ, թէ մենք անոր զօրութեամբ պիտի զօրանանք ընելու և կրելու համար ինչ որ պարտիմք ընել ու կրել,

թէ հարկը հազար անգամ աւելի ապահով կ'ըլլանք անոր վստահելով ու անոր կամքն ընելով քան աշխարհի ամբողջ հարստութիւնը մեր ձեռքը և կայսրութիւններու բոլոր բանակները մեր թիկունքն ունենալով, երբ կրնանք միայն եկնադրել զայս, կեանքի հիմնական սկզբունքն ընել զայս, տարակոյսի մէջ չենք մնար թէ արդեօք Աստուած կա՛յ: Ոչ ոք որ ամէն վտանգ յանձն առաւ Աստուծոյ հաւատալուն համար՝ երբեք տարակոյսի մէջ մնաց Աստուծոյ գոյութեան մասին:

Մենք ալ կարծեմ ճիշտ նոյն կերպով պիտի ստանանք մեր անմահութեան հաւատաւիքը: Անոր մասին վստահ ըլլալու կերպն է ընդունիլ զայն իբրեւ հիմնական իրողութիւններուն մէկը և անոր վրայ կերտել մեր կեանքը: Օգուտ չունի անոր վրայ վիճաբանիլ, կարելի չէ որ արամաբանութեամբ ապացուցանէք, զայն ինչպէս կարելի չէ որ տրամաբանութեամբ ապացուցանէք բնական օրէնքին միակերպութիւնը, կամ Աստուծոյն օրէնքին տիեզերականութիւնը: Փաստեր կան որ պիտի գան հաստատել ձեր համոզումը թէ ճշմարիտ է այս, բայց ամուր հիմը կը դրուի զայն իբր ճշմարիտ ընդունելով և ըստ այնմ ապրելով:

Հոս ալ կը գտնենք թէ ինքզինք կ'ստուգէ ձեր խելքին ու փորձառութեան առջև: Իմաստ կուտայ կեանքին: Եթէ այս աշխարհս վախճանը չէ, եթէ կեանք կայ մահէն ետեւ, եթէ յաւիտենականութիւնը կը փոխադրէ ու կ'ամբողջացնէ ժամանակի գործը, ուրեմն բանաւոր է տիեզերքը: Այն բաները որ խաւար, անյոյս ու անհանդուրժելի պիտի ըլլային, եթէ մահը վախճանն ըլլար, չառ

տարբեր երևոյթ մը կ'ստանան երբ այս լոյսը սըփ-
ռուի իրենց վրայ: Եթէ կրնանք էպթ Վոկլըրի
հետ ըսել,

«Ոչինչ բարի կը կոտորուի. ինչ որ գոյ էր՝ պիտի ապրի,
Ինչպէս-առաջ. չարն է ոչինչ, լրուութիւն՝ որ ձայն
կ'ենքադրէ.

Բարին բարի պիտի մընայ եւ չարին տեղը գորաւե-
Հոս աղեղներ լոկ կը տեսնենք, իսկ բոլորակ վերն
երկնից մէջ:

Ամեն բարի իղծ, յոյս, երազ, պիտի մընայ, ո՛չ երեւոյթ,
Այլ իսկութեամբ: Ինչ գեղեցիկ, բարի, հրգօր, որ
միանգամ

Ձայն արձակեց՝ պիտի ապրի երգահանին համար
յաւէս,

Երբ անհունին դրօշմն ընդունի ներկայ ժամու մեր
յղացում:

Երկրի համար յոյժ դըժբերակ հերոսային, վեհն ու
վրսեմն,

Բուռն կիրքերն որ վեր ելան կոտորելու երկնից
խորերն,

Նրազներ են վերառափուած ե՛ւ սիրողէն ե՛ւ
պրեւէսէն.

Աստուած լրսեց զայնս միանգամ, մենք եւս պիտի
լրսենք ընդհուպ.»

Եթէ այսպիսի վստահութիւն ունենանք ապագայ
պտղաւորումներու, լրումներու եւ հատուցումներու
վրայ, այն ժամանակ կարելի է տիեզերքը մեկնել
բանաւորութեան եզրերով: Անիրաւութիւններուն
համար որ երբեք չեն պատժուիր հոս՝ հատուցում
կայ այսուհետեւ: Սրիկաները որ չեն խարաղանուիր,

կեղծաւորները որ խրոխտապանծ կը շրջին առանց
կասկած հրաւիրելու իրենց վրայ, տիտան հարըս-
տահարիչները որ մեծ դամաքներու հարստութիւնը
կը հաւաքեն սուրքի ձեռով եւ անալիսներու փլա-
տակներուն վրայ կը հիմնեն իրենց հարստութիւնը,
ասոնց ամէնը հատուցում պիտի առնեն: Աստ-
ուածներուն աղօրիքները կամաց կ'աղան, բայց
ոչ մէկ չարագործ կ'աղատի անոնցմէ երբ մարդիկ
անոր դազաղը փակելով գամեն: Միւս եզրին վրայ
պիտի արթննայ ան եւ լսէ անոնց չարաշուք տնիւ-
ներուն տխուր նուագը եւ շատ բարակ պիտի
աղացուի՝ անոնցմէ չբաժնուած: Անհաւատ մի ըլ-
լաք ձեր կուրծքին տակ հնչող արդարութեան այն
ձայնին, որ ագահ, անխիղճ եւ անգութ մարդոց
հասնող պատուին, գորութեան ու համբաւին դէմ
կ'աղաղակէ: Օր մը կայ այսուհետեւ, եւ պիտի ապ-
րիք ու տեսնէք թէ այդ մարդոց ամէն մէկը պիտի
ստանայ իր արժանաւոր հատուցումը եւ պիտի
դրուի ճիշտ իր արժանաւոր տեղը: Աստուծոյ յա-
ւիտենական տարիները բաւական երկար են իրա-
ւունք ընելու համար:

Նմանապէս տառապեալներու եւ բեռնաւոր-
ուածներու մեծ բանակին, խաւարի մէջ ծնած եւ
երբեք պատահութիւն չտեսած միլիոնաւոր զըփ-
բախտներու եւ այն խեղճ մանկիկներուն համար
որոնց կեանքի բովանդակ փորձառութիւնը տա-
ռապանք եղաւ եւ որոնք այս աշխարհէն լացով
չուցին՝ ծնողական մեղքի անէծքը կրելով իրենց
վրայ, ասոնց ամէնուն համար օր մը կայ այսու-
հետեւ: Հանդերձաւ աշխարհի հատուցումներուն
սպասեցէք եւ ապա պահանջեցէք կեանքի արժէքն
անոնց համար:

39206-67

Մեր մէջ սակաւաթիւ են անոնք որ երբեմն չեն զգար թէ արդարութիւնն ուրիշ և աւելի ընդարձակ պատենութիւն մը կը պահանջէ մեզի համար, թէ կարելիութիւններ ունինք որ երբեք չեն կրնար իրականանալ այս աշխարհի մէջ, կարօտութիւններ, հոգեկան աղաղակող կարօտութիւններ զորս աշխարհս երբեք չէ կարող լեցնել, թէ, եթէ գիտնանք ի վերջոյ թէ ոչնչութեան կը դիմենք, պիտի զգանք թէ խաբերայ աշխարհ է այս, թէ մեզ կ'օժտէ այնպիսի կարողութիւններով որ երբեք չեն կրնար գործածուիլ և կը լեցնէ այնպիսի տենչերով որ երբեք չեն կրնար գոհացուիլ: Ընդունեցէք թէ մահն ամէն բան կը վերջացնէ, և ահա կ'ունենաք տիեզերքի տեսութիւն մը որ չիփփութուի մահն կը մատնէ ձեր բանականութիւնը, կը ծաղրէ արդարութեան ձեր գաղափարը, կը ջլատէ ձեր քաջասրտութիւնը և կը սառնեցնէ յոյսը ձեր սրտին խորը: Ընդունեցէք թէ մահն ամէն բան կը վերջացնէ, և ահա դարունը ձեզի բան մը չիփփատանար, արեւածաղը ձեզի բան մը չաւետեր, և սև երկնակամարին աստղերը կը ծաղրեն ձեր աղօթքները:

Պարզապէս չէք կրնար այդպիսի տեսութիւն ընդունիլ: Եթէ կը կարծէք թէ կրնաք, պատճառը սա է որ լաւ խորհած չէք, չէք գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ այն: Չէք կրնար լուրջ ու հետեւողական փաստարկութեամբ ընդունիլ կեանքի տեսութիւն մը, որ իմացական չիփփութիւն ու բարոյական անգամալուծութիւն յառաջ կը բերէ: Գիտէք թէ այն չկրնար ուղիղ տեսութիւն ըլլալ: Գիտէք, վասն զի այն բոլորն որ կը փորձէք անոր համեմատ ապրիլ՝

կը տեսնէք թէ չքալեր: Անիմատ կը դարձնէ ձեր խորհուրդը և յիմարական՝ ձեր ջանքն ու աշխատանքը:

Ընդունեցէք ուրեմն միւս տեսութիւնը: Պէտք է որ մին կամ միւսն ընդունիք: Պէտք է որ մէկուն կամ միւսին յենու ձեր հոգին: Մէկուն կամ միւսին համաձայն պիտի ապրիք: Ընդունեցէք, փոխանակ ուրանալու, թէ կեանք կայ գերեզմանէն անդին: Ընդունեցէք, ճիշտ ինչպէս կ'ընդունիք բնական օրէնքի միակերպութիւնը, սիրոյ տիեզերականութիւնը: Արդարեւ, զԱստուած ընդունելէ ետեւ, չէք կրնար անմահութիւնը չընդունիլ առանց ձեր բանականութեան դէմ գործելու, վասն զի եթէ սէրն է տիեզերքին սիրտը, տիեզերքը պատրանք չէ, և մեր կեանքերուն ամենախորին բնազդները վստահութեան արժանի են: Ընդունեցէք թէ անոնք ձեզի ճշմարտութիւնը կը յայտնեն, և այդ հիման վրայ կերտեցէք ձեր կեանքը: Այնպէս ապրեցէք, ինչպէս պարտիք ապրիլ, եթէ կեանքը յաւիտեան կը տեւէ և ապառնին ներկային հունձքն է: Այնպէս խորհեցէք, ինչպէս պարտիք խորհիլ, եթէ օր մը կայ այսուհետեւ ու Աստուծոյ յաւիտեանական տարիները ճշմարտութեան, իրաւունքի և արդարութեան կը պատկանին: Յաւիտեանական այդ լոյսին տակ բերէք ձեր ցաւերը, յուսախաբութիւնները, կորուստները, պայքարները, զրկումները, և հոն գիտեցէք դանոնք: Թող այդ լոյսը ծագի քաղաքներու աղտոտ փողոցներուն, անկեալ բազմութիւններու խաշած դէմքերուն, ազահութեան ու անգթութեան զոհ գացող այրերու և կիներու կեանքերուն, և երկրի ու ժամանակի բոլոր անյոյս խառնակութիւններուն վրայ:

Միտք բերէք մարդոց բոլոր այս զաւակներն իբրեւ անմահութեան ժառանգորդներ և իբրեւ որդիներ ու դուստրեր Անոր որու ողորմութիւնը յաւիտեան կը տեւէ: Յոյսի, վստահութեան ու քաջագործութեան ի՞նչ մեծ ոյժ կու գայ ձեզի այս հաւաստիքին հետ: Եթէ այս ճշմարիտ է, Աստուած իր երկնից մէջ է և աշխարհ լաւ վիճակի մէջ: Եթէ այս ճշմարիտ է, կեանքն իմաստ ունի և բոլոր կոնֆլիկտները կը հարթուին Աստուծոյ յարմար ժամանակին: Կ'արժէ կռուիլ և օգտակար ու համբերել. վախճանն ստոյգ է: Գարունն իր խոտուածը կը նորոգէ, արեւածաղը դարձեալ յետ մահու կեանք կ'աւետէ և աստղերը վերստին յուսոյ ճրագը կը վառեն մեր սիրտերուն մէջ: Եւ մենք արեւուն տակ կը շրջինք Աստուծոյ լոյսը կրելով մեր երեսներուն վրայ, և գիշերուան յամր պահերուն մէջ

« Կը լրսենք մերք պահակ մը, որ

Անշուշտի աշխարհներուն

Կը հծծէ խոր լրուսքեան մեջ

Թե ամեն ինչ լաւ կ'ընթանայ: »

Եւ կը հաւատամ թէ այս է, բարեկամներ, միակ ստոյգ դարմանը այս մեծ խնդրին վերաբերեալ ամէն տարակոյսի: Ձեր միակ ընելիքն է, եթէ կ'ուզէք վստահ ըլլալ անոր մասին, ճիշտ ինչ որ Արիստոտէլ պատուիրեց ընել շատ դարեր առաջ. «Անմահ կեանքն ապրիլ այնչափ լաւ որչափ կըրնաք:» Այդ կեանքն ապրեցէք և այն պիտի ապացուցանէ ինքզինք: Այնպէս ապրեցէք որպէս պարտիք ապրիլ եթէ յաւիտեան պիտի ապրիք, և ահա կ'անհետանան ձեր տարակոյսները: Եւ այս ուսումնասիրութեան միջոցին ի լոյս հանուած սա սկզբ-

բունքը թէ հիմնական ամէն բան պէտք է ի յառաջագունէ ընդունիլ՝ պարզ կը ցուցնէ թէ յանդուգն արկածախնդրութիւն չէ այս, այլ ամենալուրջ և ամենաբանաւոր փիլիսոփայութիւն:

Բարեպաշտ Կաթողիկ մը գիրք մը գրած է «Վարժութիւն Աստուծոյ Ներկայութեան» խորագրով: Ի՞նչ փառաւոր խորագիր: Ճիշտ այդ է կրօնը: Աստուծոյ առջեւ ապրիլ, այսինքն այնպէս որպէս թէ միշտ անոր առջեւ կը գտնուիք, որպէս թէ, ինչպէս կ'ըսէ Սաղմոսերգուն, ձեր աջ կողմն է ան, որպէս զի ամէն վայրկեան պաշտպանէ, պահպանէ, առաջնորդէ և ներշնչէ ձեզ: Ի՞նչ ճշմարիտ, արի, անդորր, ուժեղ և յաղթական կեանք պիտի վարէ այն մարդը որ այսպէս կ'ապրի: Եւ ո՞րքան վստահ պիտի ըլլայ Աստուծոյ վրայ: Ուրիշ միջոց կա՞յ վստահ ըլլալու:

Գալու կեանքին ճշմարտութիւնը կ'ստուգուի նոյն կերպով: Ինչպէս կ'ըսէ Արիստոտէլ, պէտք է անմահութեան վարժութիւն ընել: Անոր վրայ իմաստասիրած ու վիճաբանած ենք, անոր վերաբերեալ ապացոյցներ փնտռած ու որոնած ենք ամէն կողմ, աւագ, նոյն իսկ դիւթութիւններու և աճարարութիւններու մէջ: Դադրինք այլեւ անմահութեան վրայ տեսաբանելէ և սկսինք գործադրել զայն: Խորհրդաւոր պատուէր չէ այս: Լաւ գիտէք դուք թէ ի՞նչ տեսակ կեանք է այն որ պիտի տեւէ: Այդ կեանքն ապրեցէք: Ձեր մտքին մէջ ընդունեցէք այդ կեանքին բոլոր մեծ պահանջները, տկնկալութիւնները և հաւաստիքները, և թող հոն իշխեն անոնք: Ձեր սրտին մէջ ընդունեցէք անոր մեծ յոյսերը և փայփայեցէք զանոնք: Եղէք այն-

պիտի մարդ մը որպիսի պարտիք ըլլալ, եթէ ճշմարիտ է այս վարդապետութիւնը: Ի՞նչ պիտի պատահի ձեզի, եթէ այսպէս ընէք: Միթէ չէ՞ք գիտեր: Վստահ չէ՞ք թէ զօրաւոր, արի ու երջանիկ մարդ մը պիտի ըլլաք, քաջութեամբ ու վստահութեամբ կուրծք պիտի տաք կեանքին: Յովհաննէս առաքեալ կ'ըսէ, «Ամէն ով որ այս յոյսը անոր վրայ ունի, ինքզինք կը մաքրէ»: Ձեր վրայ ալ պիտի չունենայ այդ ազդեցութիւնը:

Եթէ այս տեսակ է պտուղը զոր բարի մարդու մը կեանքին մէջ կը բերէ վարդապետութիւնը, միթէ զօրեղ ապացոյց չէ՞ այս թէ ճշմարիտ է վարդապետութիւնը: Եթէ գիտէք թէ յաւիտենական կեանքի հաւատալով և այդ հաւատքով ապրելով զօրեղ, երջանիկ ու լաւագոյն մարդ մը կ'ըլլաք, միթէ այդ բաւական ու բաւարար պատճառ մը չէ՞ յաւիտենական կեանքի հաւատալու: Երբ հայեցողութիւն մը կը պատշաճի, գիտէք թէ ճշմարիտ է:

Հոս է ուրեմն ինծի և ձեզի համար ստուգութեան ուղին, մինչ կը կանգնինք մարդոց երկիւղ ազդող այն Ստուերին առջև, «որ բոլոր դաւանանքներուն բանալիները կը պահէ»: Երկու բարեկամներս որ այդ Ստուերին ետին անհետացան՝ չվախցան անկէ: Շատ անգամ անոնց ուղւոյն վրայ ինկած էր այն, բայց սարսափ չազդեց անոնց: Բնուէր երկիւղի լուր մը չառի ևս իրենցմէ: Անմահ կեանքն ապրեցան անոնք ամէն օր: Ինչպէս կարելի էր իրենց տարակուսիլ անոր իրականութեան վրայ: Քանի՞ յառաջացան կեանքի մէջ և իրենց հասուն իմաստութեամբ վերահասու եղան տիեզերքի հետ իրենց յարաբերութիւններուն, ստացան

անշուշտ աւելի խորին գիտակցութիւն մը թէ իրենց բնական կարողութիւնները բոլորովին անյարմար են երկրաւոր այս կարճ կեանքին, աւելի զօրաւոր համոզում մը թէ ժամանակը գոյութեան սկիզբն է միայն, կեանքի սեմը, և վստահ եղան թէ Աստուծոյ տիեզերքին մէջ տեղ մը հարկաւ ժամանակ ու ասպարէզ պիտի գտնուի ներքին այն հզօր հրամայականին համար, որ զիրենք կը հրաւիրէր մարդ ըլլալ, իրենց մարդկութիւնն ամբողջացնել: Եւ ուստի չեմ կրնար տարակուսիլ թէ անոնք այդ խաւարը գացին՝ իրենց սիրտերուն մէջ մեծ ակնկալութիւն մը ունենալով: Հիմա լոյսին մէջ են շատերու հետ որ սիրելի են ինծի և ձեզի: Անտարակոյս կարգ մը բաներ աւելի լաւ կը հասկնան քան մենք: Այսու հանդերձ դեռ խնդիրներ ունին լուծելի, գագաթներ մագլելի, մարդավայել և օգտակար գործեր կատարելի: Ձեռն կրնար անոնք երջանիկ ըլլալ ուրիշ տեսակ ուէ՞ աշխարհի մէջ:

Ուստի, ով ընկերներ, դուք ամէնգ որոնց համար Մեծ Ապառնին եղած է հիմա Փառաւոր Ներկան, այսօր մեր խորհուրդները ձեր ետեւն կը ղրկենք առանց կասկածի: Ձեզի հետ ենք — նոյն կեանքը կ'ապրինք, Յաւիտենական կեանքը: Անմահութեան սահմանազուլուն է երեւակայական գիծ մը միայն: Մենք կ'ուզենք միանալ երկրի զլեցազն ու հաւատարիմ այն մարդոց ստուար բազմութեան, որոնք անմահութեան իրենց ժառանգութիւնն ընդունած են առանց անոր սպասելու և ամբողջ իրենց կեանքին մէջ ճամբորդած են անոր ուրախութիւնն ու զօրութիւնը վայելելով:

719

0027235

719

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

Արդէն իսկ հրատարակուած

	դահ.
Թիւ 1 ԿՆՈՋ ՄԸ ՀԱՒԱՏՔԸ	25
» 2 ՅՆԾՈՒՄԻ ԵՐԿԻՐԸ	15
» 3 ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄ	25
» 4 ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ	20

Հետզհետե հրատարակելի

Թիւ 5 ԱՃՈՒՄ
» 6 ԿԵԱՆՔԻ ԴՊՐՈՅԸ
» 7 ՔԱԶԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԱԻՏԱՐԱՆԸ
» 8 Ո՞Վ Է ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ
» 9 ՅԻՍՈՒՍ Ի՞ՆՉ ԿՐՆԱՅ ԸՆԵԼ ԶԻՍ
» 10 ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ
» 11 ՄԵԾ ԸՆԿԵՐԸ
» 12 ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ՀԱՒԱՏՔԸ